

STARÝ ZNÁMÝ, NEZNÁMÝ WARFARIN

SLOŽENÍ

V současných českých odborných informačních zdrojích se objevují údaje předpokládající zvýšení antikoagulačního účinku warfarinu při současném užívání ženšenu.¹: „... Naopak ke zvýšení antikoagulačního účinku na podkladě různých mechanismů dochází při zvýšeném příjmu ethanolu, česneku, zázvoru, ginkgo biloba, ženšenu, heřmánku, koření červené papriky a dalších...“ Další práce² poukazuje na *in vitro* antiagregační účinek a předpokládá inhibici koagulační kaskády, nicméně dokládá kasuistiku (tedy *in vivo* model), která tento účinek popírá:

Kasuistika 1: snížení účinku warfarinu

Tůmová L, 2007³

Muž, 47 let, u něhož je užívání ženšenu spojeno s poklesem antikoagulační aktivity. Muž podstoupil náhradu srdeční chlopně, po operaci byl warfarinizován a o čtyři roky později pro povzbuzení energie začal užívat ženšen. Během dvou týdnů jeho INR klesla z hodnoty 4 na 1,5. Po přerušení terapie ženšenem hodnota INR stoupla na 3,3. Mechanismus této interakce je neznámý.

V literatuře nacházíme další kasuistiky, které dokumentují zvýšení či snížení účinku warfarinu.

Kasuistika 2: snížení účinku warfarinu

Janetzky a Morreale, 1997³

Muž, 47 let, stabilizovaný na warfarinové terapii po dobu 5 let, začal používat ženšen. 4 týdny před nasazením ginsengu bylo u něho provedeno měření INR, které ukázalo hodnotu 3,1. Tato hodnota odpovídala hodnotám INR, které měl pacient v uplynulých 9 měsících. Po 2 týdnech po nasazení ženšenu (Ginsana R) 3x denně klesla INR na 1,5. Používání ginsengu bylo přerušeno a INR se vrátil během 2 týdnů k hodnotě 3,3.

Kasuistika 3: snížení účinku warfarinu

Rosado, 2003⁴

Muž, 58 let, po operaci aortální chlopně 3 měsíce před hospitalizací zapříčiněnou rozkolísanými hladinami INR a vyžadujícími velmi vysoké dávky warfarinu k docílení požadovaného INR, začal užívat ženšen. Bohužel nebyly zjištěny informace k dávce, nicméně je zřejmé, že právě počátek podávání ženšenu znamenal podle autora dekompenzaci pacienta.

Kasuistika 4: snížení účinku warfarinu prezentovaná na interaktivním semináři na evropském kongresu klinické farmacie ESCP (květen 2008):

Muž, 74 let, warfarinizován, poslední měření INR, provedené před 18 dny, ukázalo hodnotu 2,6. Současně příznaky: pocit brnění, levá strana obličeje; laboratorní hodnoty: hemoglobin, počet bílých krvinek, kreatinin, urea normální, INR 1,4. Pacient byl umístěn na jednotce intenzivní péče.

Jeho poslední medikace (se kterou přichází na oddělení): warfarin 2,5 1x denně, lorazepam 2,5 1x denně,

**Mgr. Jana Gregorová,
Nemocniční lékárna,
FN Na Bulovce, Praha**

O warfarinu a jeho lékových interakcích už bylo napsáno velmi mnoho. Tímto článkem bych chtěla upozornit na lékovou interakci mezi warfarinem a ženšenem.

ranitidin 300 1x denně, lactulosa 15 ml 1x denně, ženšen 1 tbl. 1x denně. Po vysazení ženšenu došlo k úpravě INR k původním hodnotám.

Kasuistika 5: zvýšení účinku warfarinu

Page RL, Lawrence JD 1999⁵

Žena, 46 let, stabilizovaná na warfarinové léčbě, s INR 2–3 při dávce 5 mg warfarinu denně. Po jednom měsíci, kdy začala užívat 565 mg ženšen 1–2x denně se hodnota INR zvýšila na 4,9. Za 4 týdny po vysazení ginsengu se INR opět vrátil na původní hodnotu.

INR

(INTERNATIONAL NORMALISED RATIO)

Ukazatel INR je vyjádřením Quickova testu, což je hemokoagulační laboratorní metoda zjišťující aktivitu koagulačních faktorů (VII, X, V, II). U zdravého člověka se **za normální hodnoty považuje INR v rozmezí 0,8–1,2**. U pacientů, kteří jsou z různých důvodů ohroženi trombózou, je toto rozmezí nedostačující a už při poklesu INR pod 1,5 jsou tito nemocní vystaveni zvýšenému riziku nové trombózy. Z toho důvodu se u nich **udržuje INR většinou v rozmezí 2–3,5** (někdy individuálně i o něco vyšší, samozřejmě za přísné kontroly krvácivých komplikací). Rozmezí je to poměrně úzké, a pokud vezmeme v úvahu, co všechno může ovlivnit účinek warfarinu (příklady – kromě lékových interakcí také genový polymorfismus), není divu, že u některých pacientů se nepodaří uspokojivě nastavit požadované hodnoty. Tito pacienti zůstávají potom dlouhodobě na antikoagulační léčbě nízkomolekulárními hepariny.

NADĚJE VKLÁDANÉ DO GATRANŮ

S nadějí očekáváme, co přinese nová skupina p. o. antikoagulantů, tzv. gatranů (p. o. přímý inhibitor trombinu, na trhu u nás je zatím dostupný dabigatran, přípravek Pradaxa, indikace viz SPC – na výsledky v dalších indikacích se zatím čeká).

KRITICKÉ FÁZE

PRO WARFARINIZOVANÉHO PACIENTA

Pro pacienta užívajícího warfarin jsou nejvíce kritické čtyři fáze:

1. začátek léčby warfarinem a uspokojivé nastavení hodnot INR;
2. jakýkoliv výkyv ve stravovacích návycích;

3. jakákoliv změna zdravotního stavu

– i obyčejná horečka je rizikem;

4. jakákoliv změna v medikaci

– i ze skupiny OTC.

ZAMYŠLENÍ

Na základě dostupné literatury zpracované podle zásad evidence based medicine (medicíny založené na důkazech) dochází k nepředvídatelnému účinku při kombinaci warfarinu s ženšenem, větší množství prací včetně kasuistik však poukazuje spíše na snížení účinku warfarinu při nasazení ginsengu, tedy na snížení antikoagulačního účinku, to znamená na větší srážlivost s potenciálním rizikem vzniku trombózy.

Na základě sděleného může být pro pacienta užívajícího warfarin rizikové přidání ženšenu do terapie. Je potřeba si uvědomit, že extrakt ženšenu je obsažen i v řadě multivitaminových přípravků (např. Geriavit, Calibrium 50 plus, One daily with Ginseng atd.). Na druhou stranu mohou mít pacienti dlouhodobě užívající ženšen (např. v již zmínovaném Geriavitu) dávku warfarinu upravenou tak, že INR je v požadovaných mezích, a pro tyto pacienty by mohlo být naopak rizikové právě náhlé vysazení ženšenu.

V lékárně je proto potřeba cílenými dotazy pátrat po přítomnosti warfarinu v lékové anamnéze a potom k tomuto pacientovi přistupovat jako k vysoce rizikovému.

Literatura

1. Suchý D. Lékové interakce warfarinu s běžně používanými léčivy a potravinovými doplňky. *Praktické lékárenství* 2006;6:268–269.
2. Tůmová L, Bajerová J, Dušek J. Panax ginseng – interakce s ostatními léky. *Praktické lékárenství* 2007;3(6):294–295.
3. Janetzky K, Morreale AP. Probable interaction between warfarin and ginseng. *Am J Health Syst Pharm* 1997;54:692–693.
4. Rosado MF. Thrombosis of a prosthetic aortic valve disclosing a hazardous interaction between warfarin and a commercial ginseng product. *Cardiology* 2003a;99:111.
5. Page RL, Lawrence JD. Potentiation of warfarin by dong quai. *Pharmacotherapy* 1999;19:870–876.

4 KRITICKÉ FÁZE PRO WARFARINIZOVANÉHO PACIENTA:

- ✓ Začátek léčby.
- ✓ Jakékoliv výkyvy ve stravování.
- ✓ Jakákoliv změna zdravotního stavu.
- ✓ Jakákoliv změna v medikaci včetně OTC.

WARFARINIZOVANÝ PACIENT JE VNÍMÁN JAKO VYSOCE RIZIKOVÝ PACIENT.

